Asikkala
Vesivehmaan lentokentän alueen arkeologinen inventointi
2020

Timo Jussila

MIKROLIITTI Oy
PIENI TEHOKAS TERÄVÄ
ARKEOLOGISET TUTKIMUKSET
TAIDOLLA VUODESTA 1988

Tilaaja: Asikkalan kunta

Sisältö

Perustiedot **2**
Inventointi **3**
Lähteet 3
Yleiskartta **4**
Asikkala Lähdemäki, Struven piste **4**
Sotahistorialliset arkeologiset kulttuuriperintökohteet **6**
Lentokonekorsut 6
Muut jäännökset 12

Kansikuva: lentokonekorsun maarakenteen jäännös kentän koillispuolella

Perustiedot

Alue: Vesivehmaan lentokentän alue ja alueita sen pohjoispuolella.

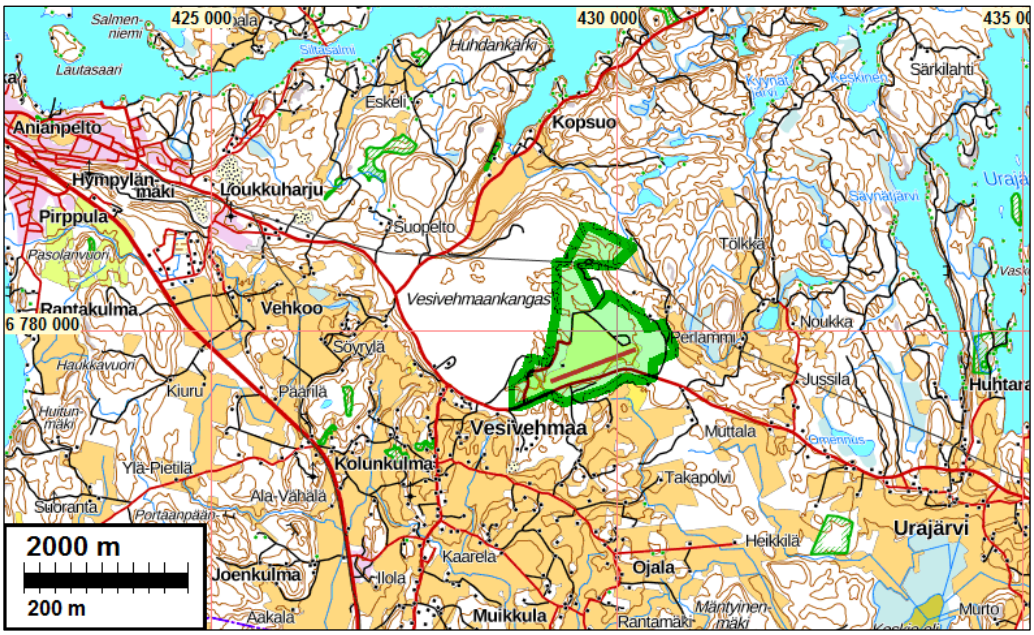
Tarkoitus: Selvittää sijaitseeko alueella muinaisjäännöksiä tai muita arkeologisia, suojeltavaksi katsottavia kohteita.

Työaika: Maastotyö elokuussa 2020.

Tilaaja: Asikkalan kunta

Tekijät: Timo Jussila.

Tulokset Alueelta tunnettiin ennestään yksi kiinteä muinaisjäännös, Struven piste. Jäännös ei ole konkreettinen ja ehdotan sen muinaisjäännösstatuksen poistamista. Alueella on 15 välirauhan aikana (1940) rakennettua ja jatkosodassa käytettyä (1941 – 1944) aikaista lentokoneiden huoltokorsun jäännöstä ja niihin liittyen pari muuta kaivantoa sekä betonirakenne. Lisäksi lentokentän luoteispuolella on metsässä kivirakenne, joka mahdollisesti liittyy lentokentän sodanaikaiseen toimintaan. Nämä jäännökset luokiteltiin sotahistoriallisiksi kohteiksi eli arkeologisiksi muuksi kulttuuriperintökohteiksi, joita on pyrittävä suojelemaan kaavoituksen keinoin, kaavan ”s” merkinnällä. Alueella on siis kaikkiaan 19 arkeologista suojelukohdetta.

Tutkimusalue vihreällä

Selityksiä: Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN koordinaatistossa. Kartat ovat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta kesäkuussa 2020. Muinaisjäännösrekisteri on tarkastettu 8/2020. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon, eikä niillä ole mitään kokoelmatunnusta. Valokuvat ovat digitaalisia ja ne ovat tallessa Mikroliitti Oy:n serverillä.

Inventointi

Asikkalan kunta on käynnistänyt vuoden 2020 alusta Masterplan suunnitelman laatimisen Vesivehmaan lentokentälle yhteistyössä Päijät-Hämeen lentokenttäsäätiön ja muiden merkittävien sidosryhmien kanssa. Masterplan linjaa kentän tulevaisuuden kehittämistoimenpiteet ja investointitarpeet tuleville vuosille vastaamaan lisääntyvän toiminnan vaatimuksiin. Lentokentän alueen kehittämistyön tueksi Asikkalan kunta tilasi lentokentän rakennusinventointikonsultin Ramboll Finlandin välityksellä suunnittelualueen arkeologisen inventoinnin Mikroliitti Oy:ltä.

Lentokentän alue sijoittuu toisen Salpausselän laajan jäätikköjokideltan, Vesivehmaankankaan lakitasanteen kaakkoisreunalle. Alueen maasto on ns. kuolleen jään aluetta lukuisine erikokoisine suppakuoppineen. Alue sijoittuu 145 – 165 m korkeusvälille. Lentokentän alue on 150 – 155 m tasoilla. Se pohjoispuolella maasto pääpiirteittäin nousee.

Muinaiset, viime jääkauden jälkeisen ihmisasutuksen aikaiset meri- ja järvivaiheet eivät ole alueelle ulottuneet. Alueella ei siis voi sijaita rantasidonnaisia esihistoriallisia muinaisjäännöksiä. Alue on siis kauttaaltaan kuivaa kangasta, etäällä vesistöistä ja puroistakin joten siellä tuskin sijaitsee kivikauden rannasta riippumattomia nuorakeraamisia asuinpaikkoja sekä tuskin rautakautisiakaan jäännöksiä.

Alue kuuluu pääosin Vesivehmaan ja Muikkulan kyliin, mutta se on ollut niiden asumatonta ja viljelemätöntä takamaata. Kyläkeskukset ovat sijainneet kentästä 2-3 km lounaaseen (1700-luvun lopun ns. kuninkaankartan ja 1840-luvun pitäjänkartan perusteella). Kentän eteläpuolella kulkeva Urajärventie (kt. 313) on vanha ja historiallisesti merkittävä. Kentän kohdilla vanha tie vaikuttaisi olevan kokonaan nykyisen tien linjauksella ja sen alla. Mitään mahdollisista tienoikaisuista jäänyttä ”fossiloitunutta” vanhan tien osuutta, joka voisi olla muinaisjäännös, ei tutkitulla alueella ole. Alueella tuskin siis on vanhoja historiallisen ajan asutusjäänteitä mutta periaatteessa siellä voisi sijaita elinkeinoihin liittyviä vanhoja jäännöksiä kuten terva- ja hiilihautoja.

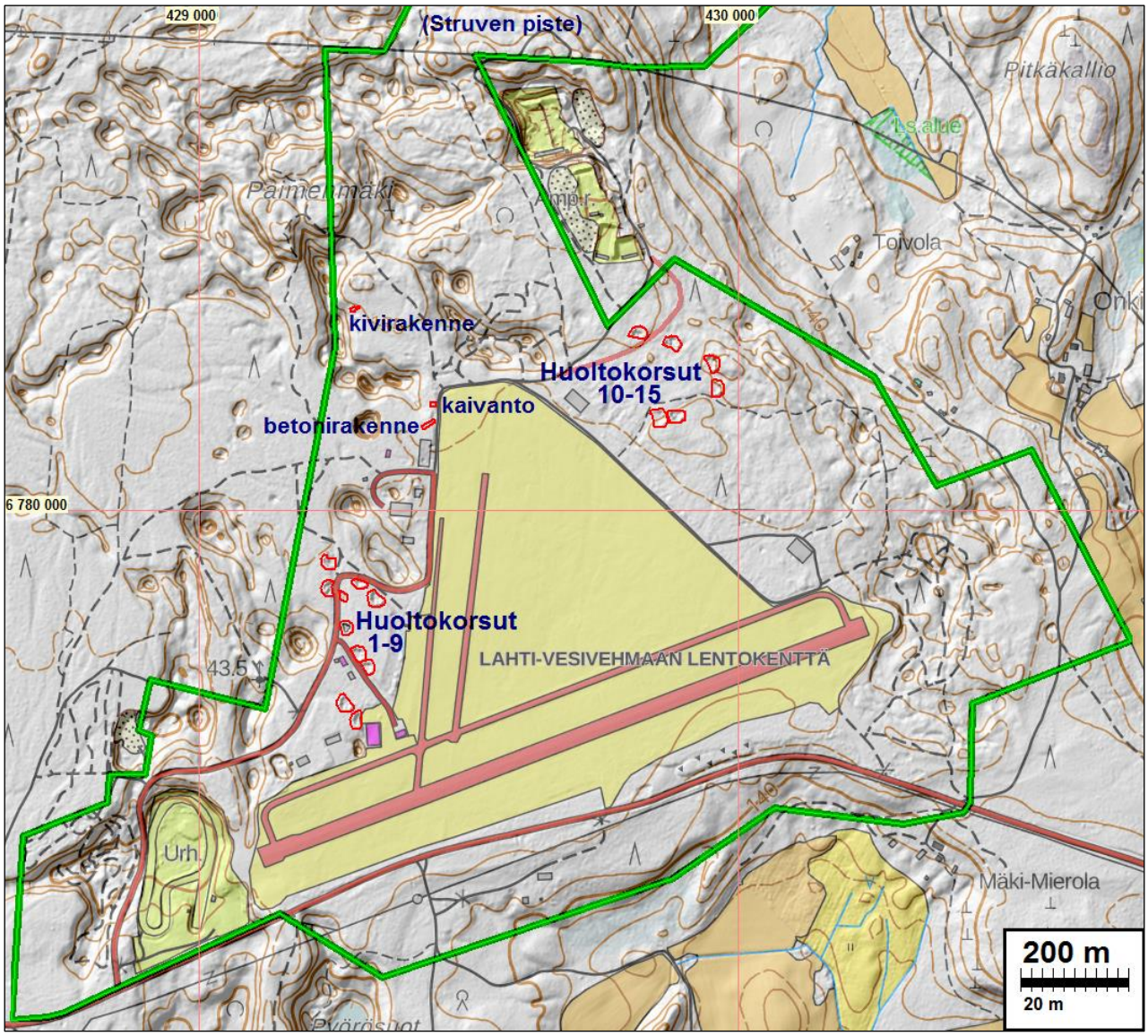
Lentokentän rakentaminen aloitettiin syksyllä 1939 ja se otettiin puolustusvoimien käyttöön kesällä 1940. Sotilaslentotoiminta loppui v. 1944 lopussa, minkä jälkeen kentällä on ollut vaihtelevissa määrin siviililentotoimintaa.

Inventoinnin pääpaino oli vanhojen, sodan ajan rakenteiden ja varustusten jäänteiden paikantamisessa. Näiden lisäksi sekä valmisteluvaiheessa että maastotyössä aluetta tarkasteltiin myös muita alueella mahdollisia muinaisjäännöstyyppejä silmällä pitäen (terva- ja hiilihaudat, pyyntikuoppahankaat). Näitä maarakenteita pyrittiin paikantamaan laserkeilausaineiston avulla, tutkimalla siitä laadittua viistovalovarjostetta eli korkeusmallia. Alueella on runsaasti erilaisia kuoppia, eri kokoisista luontaisista suppakuopista alkaen. Vanhat lentokonekorsut ja niihin liittyvät kaivannot erottuvat erityisen hyvin laserkeilausaineistossa. Muita, epämääräisempiä kuoppia ja kuopanteita tarkasteltiin maastossa mutta ne osoittautuivat luontaisiksi tai nykyaikaisiksi maanottokuopiksi tms., joilla ei ole tunnistettava, sodan aikaiseen lentotoimintaan mahdollisesti liittyvää funktiota. Terva- ja hiilihautoja ei alueella havaittu. Lentokonekorsut tarkastettiin.

Lähteet

Alanen, Timo ja Kepsu, Saulo, 1989: Kuninkaan kartasto Suomesta 1776–1805. SKS.
Nisula, Jukka 2019. Vesivehmaan lentokenttä, osa 1. Sotavuodet 1939-1945. Ilmailumuseoyhdistys ry.
Peruskartat 3112 02 ja 05, 1965. Maanmittauslaitos.
Pitäjänkartta, Asikkala. 1840-luku. Maanmittauslaitos.

Yleiskartta

Asikkala Lähdemäki, Struven piste

Mjtunnus: 1000016391
Status: kiinteä muinaisjäännös – ehdotan muutettavaksi muuksi kohteeksi
Ajoitus: historiallinen
Laji: taide, muistomerkit , hakkaukset. Struven piste.

Koordin: N: 6780855 E: 429516

Sijainti: Paikka sijaitsee Asikkalan kirkosta 12,9 km kaakkoon.
Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri: Struven ketjun piste, joka on ollut maastoon merkitsemätön. Struve käytti pisteestä nimeä Wesivehmas, nykyiseltä maastonimeltään piste on Lähdemäki. Piste ei ole osa UNESCOn maailmanperintökohdetta.

Jussila 2020: Alue on melko perusteellisesti käsiteltyä. Maasto voimajohtolinjan alla ja pohjoispuolella on jollain tavalla laikutettu ja kuopitettu – mahdollisesti met-

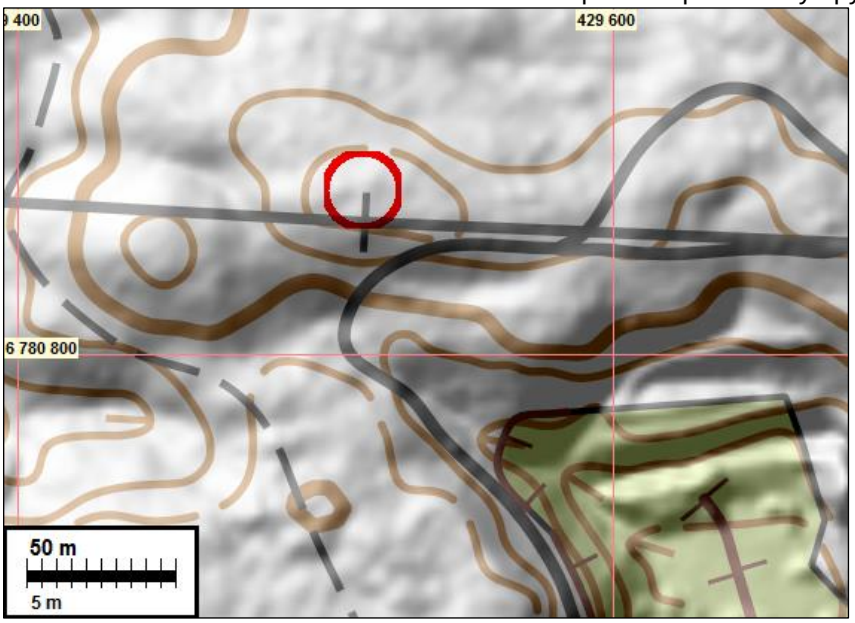
sänhoitona. Nyt alue on pusikkoinen ja kasvaa mm. korkeaa heinää. Alueella on paikoin kallio esillä kohdissa missä maata on kaivettu tms. Mäen korkeimman huipun halki kulkee voimajohto. Heti sen eteläpuolella on rinne täysin käsiteltyyn maaperään ja maastoon. Alueen pinnanmuoto ja alkuperäinen luonne on vaikeasti hahmotettavissa.

Paikalle on merkitty pistekohteena kiinteä muinaisjäännös. Pisteen kohdalla ei ole mitään konkreettista ja sen ympäristön maasto on muokattua. Se ei täytä kiinteän muinaisjäännöksen kriteereitä, kuten että sen pitää olla tarkoin paikannettu ja siitä pitää olla konkreettisia todisteita ja jäännöksiä. Tässä ei ole kumpaakaan. Ei ole järkevää, että muinaismuistolain säännöt olisivat paikalla voimassa, koska niitä ei muutoinkaan ole noudatettu (koska maata ei saa kaivaa eikä peittää) ja on jokseenkin mahdotonta lakia paikalla noudattaa sekä valvoa.

Ehdotan, että paikan muinaisjäännösstatus poistetaan ja siitä tehdään ”muu kohde”, kohde joka on tiedossa mutta se ei ole suojelukohde.

Muinaisjäännösrekisterissä kohteelle ilmoitettu koordinaattipiste on punaisen ympyrän kohdalla.

Struven pisteen maastoa

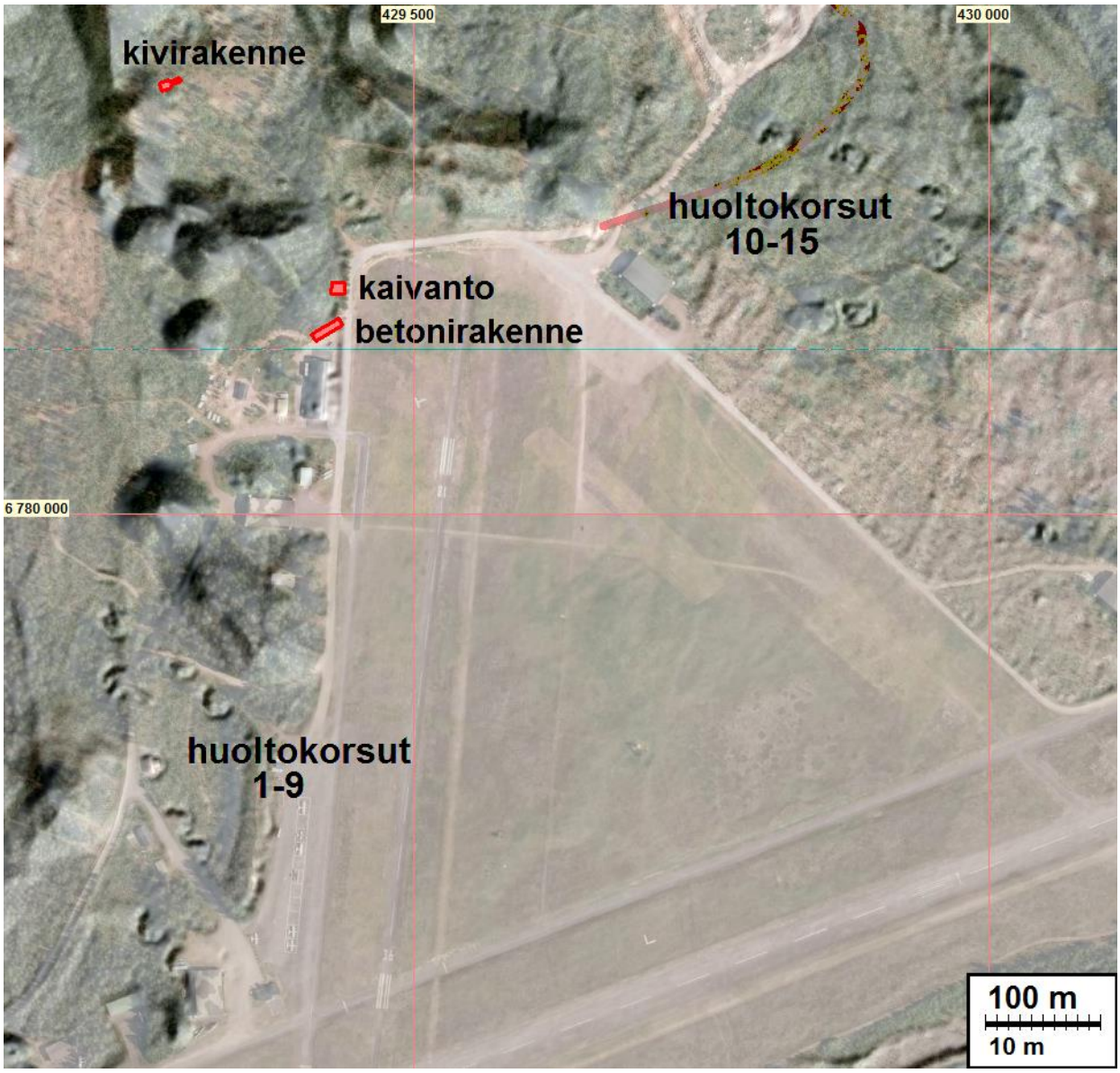
<u>Sotahistorialliset arkeologiset kulttuuriperintökohteet</u>

Museoviraston oheistuksen mukaan nämä kohteet olisi pyrittävä suojelemaan kaavoituksen keinoin ja merkitsemään kaavaan ”s” merkinnällä.

<u>Lentokonekorsut</u>

Alueella olevat lentokonekorsujen maarakenteiden jäännökset ovat kaikki hyvin pusikoituneita ja tiheän vesakon ja puuston peittämiä. Niitä ei maastossa pysty kunnolla hahmottamaan eikä kaikkia edes havaitsemaan. Sen sijaan ne erottuvat hyvin laserkeilausaineistosta laadituissa viistovalovarjosteissa eli korkeusmalleissa. Ne käytiin maastossa läpi.

Alueella on 15 lentokonekorsua, joista tosin yksi ei ilmeisesti ole lentokonekorsu (rakenne nro 14) vaan ehkä varastokorsu – kenties pommeille ja polttoaineille. Kentän länsilaidalla oleva betonirakenne (nro 18) on 24 m pitkä, pari metriä kapea ja 1,6 m korkea. Se on kenttään nähden viistosta. Kentän historiikin (Nisula 2019) kartoissa ja ilmakuvissa ei ole tälle kohdalle sijoittuvaa rakennusta tai muuta merkintää. Tämän betonirakenteen funktio ei siis ole tiedossa. Kauempana kentän luoteispuolella on supan reunalla kivistä ladottu rakenne (19), jonka funktiosta ei myöskään ole tietoa.

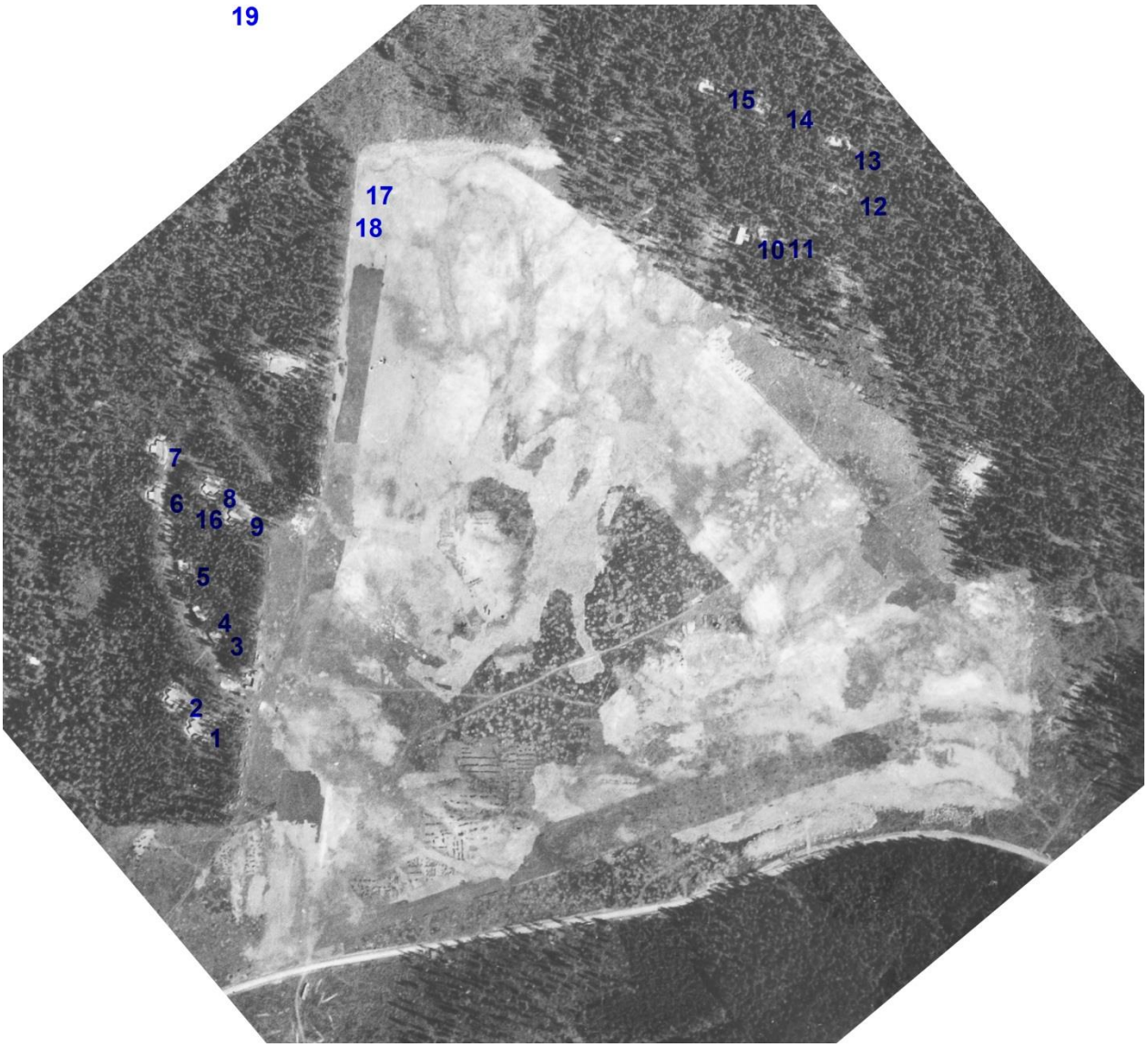

Alueen rakenteet ilmakuvan ja korkeusmallin yhdistelmässä

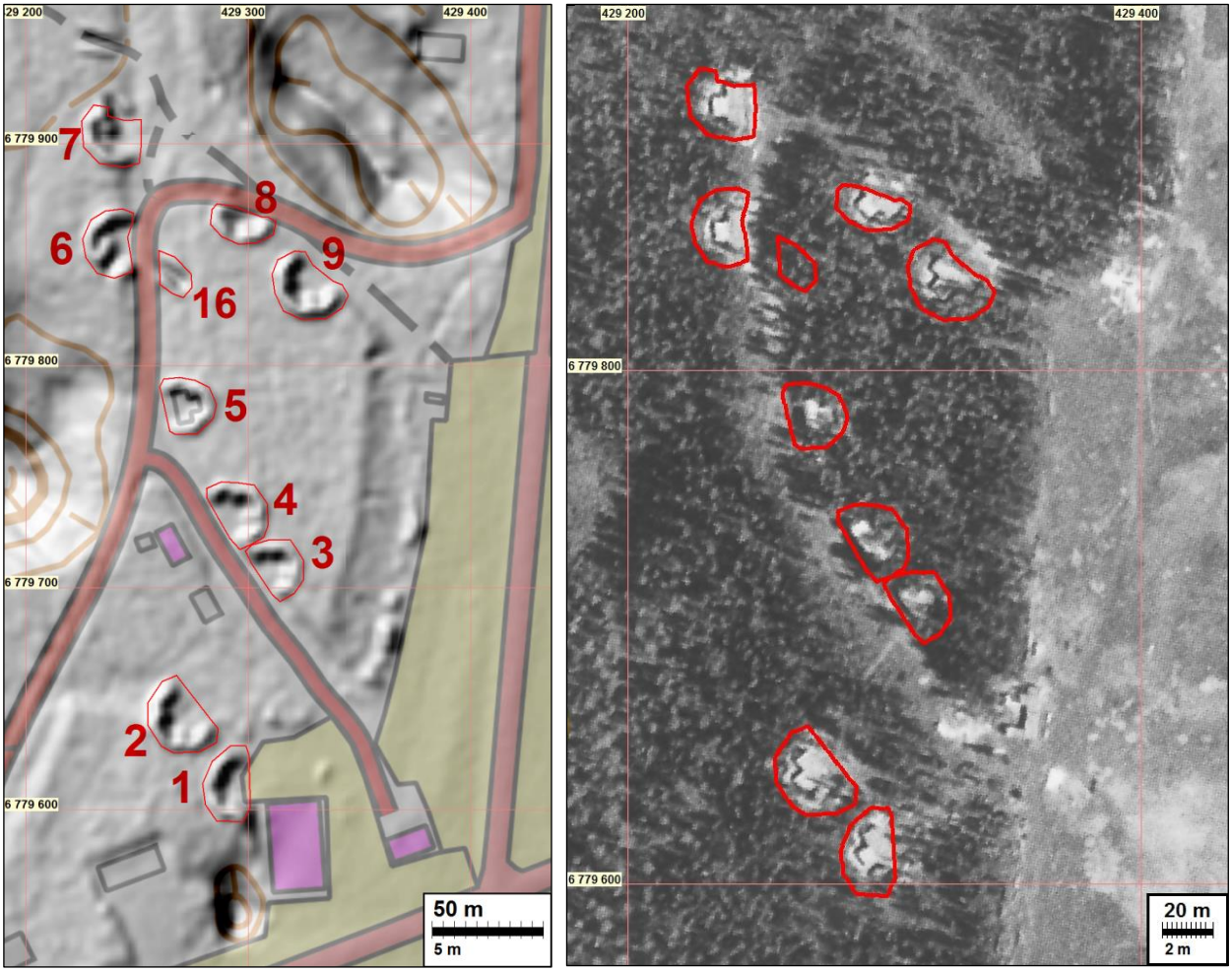
Rakenteet

N	E	**c**	laji	ulkomitat	sisämitat	huomio
6779611,65	429292,02	**1**	huoltokorsu	32 x 18	17 x 12	
6779641,90	429270,02	**2**	huoltokorsu	33 x 20	18 x 14	
6779710,15	429310,52	**3**	huoltokorsu	29 x 20	14 x 12	
6779733,90	429296,52	**4**	huoltokorsu	30 x 21	18 x 13	
6779780,90	429271,52	**5**	huoltokorsu	27 x 20	14 x 13	rakennus edelleen
6779855,15	429240,52	**6**	huoltokorsu, vaurioitu-nut	30 x 20	17 x 15	mitat viitteelliset
6779903,65	429237,52	**7**	huoltokorsu	35 x 22	18 x 14	
6779864,90	429296,52	**8**	huoltokorsu, vaurioitu-nut	32 x 14	18 x (8)	syvyysmitta viitteelli-nen
6779837,65	429326,77	**9**	huoltokorsu, vaurioitu-nut	28 x 20	17 x 14	mitat viitteelliset
6780170,72	429852,30	**10**	huoltokorsu	35 x 28	20 x 18	
6780174,47	429885,30	**11**	huoltokorsu	32 x 25	20 x 14	
6780224,97	429959,30	**12**	huoltokorsu	34 x 22	18 x 14	

6780272,47	429951,30	**13**	huoltokorsu	35 x 24	18 x 14	
6780310,22	429877,30	**14**	korsukuoppa	30 x 25	yli 2 m syvä	osastoinen
6780326,22	429814,30	**15**	huoltokorsu	34 x 22	18 x 15	vaurioitunut
6779840,40	429267,77	**16**	kaivanto	16 x 7 m		vallit
6780195,43	429434,77	**17**	matala kaivanto	11 x 10	6 x 4	matalat vallit
6780160,43	429424,77	**18**	betonirakenne	24 x 2		1,6 m korkea
6780372,43	429284,52	**19**	kivirakenne	6 x 4	jatke 12 m	

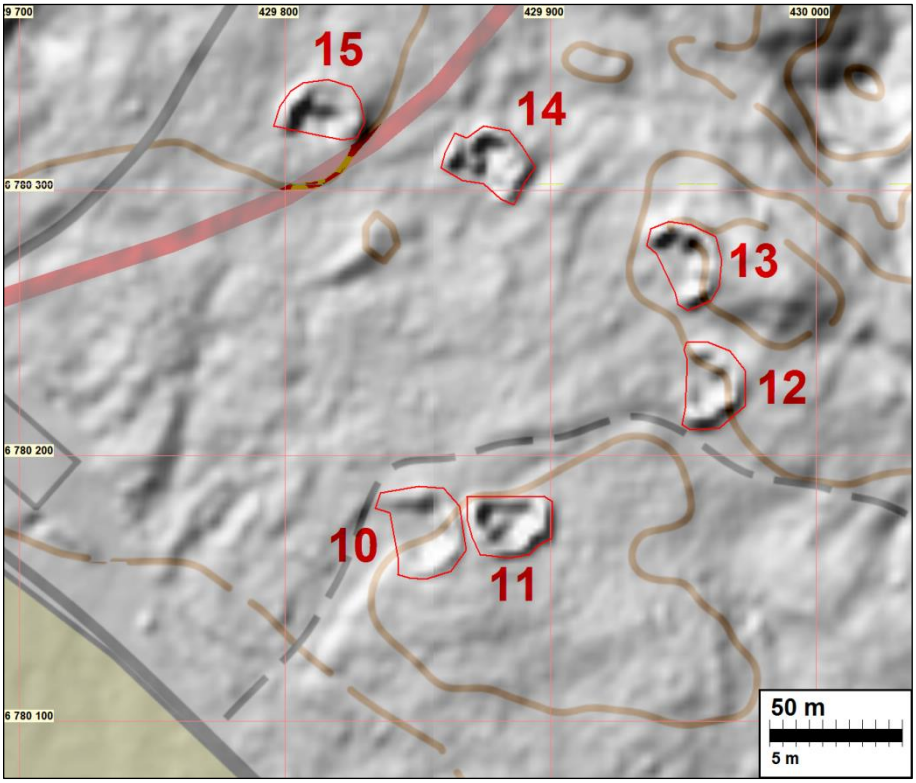
Ilmakuva 15.6.1940 (Nisula 2019, s. 5) käännettynä pohjoissuuntaan. Inventoinnin rakennenumerot on lisätty päälle.

Korsut maastokartalla v. 2020 ja 15.6.1940 otetussa ilmakuvassa (Nisula 2019, s. 5), josta osasuurennos ja sen päälle on piirretty nykyiset rakennerajaukset.

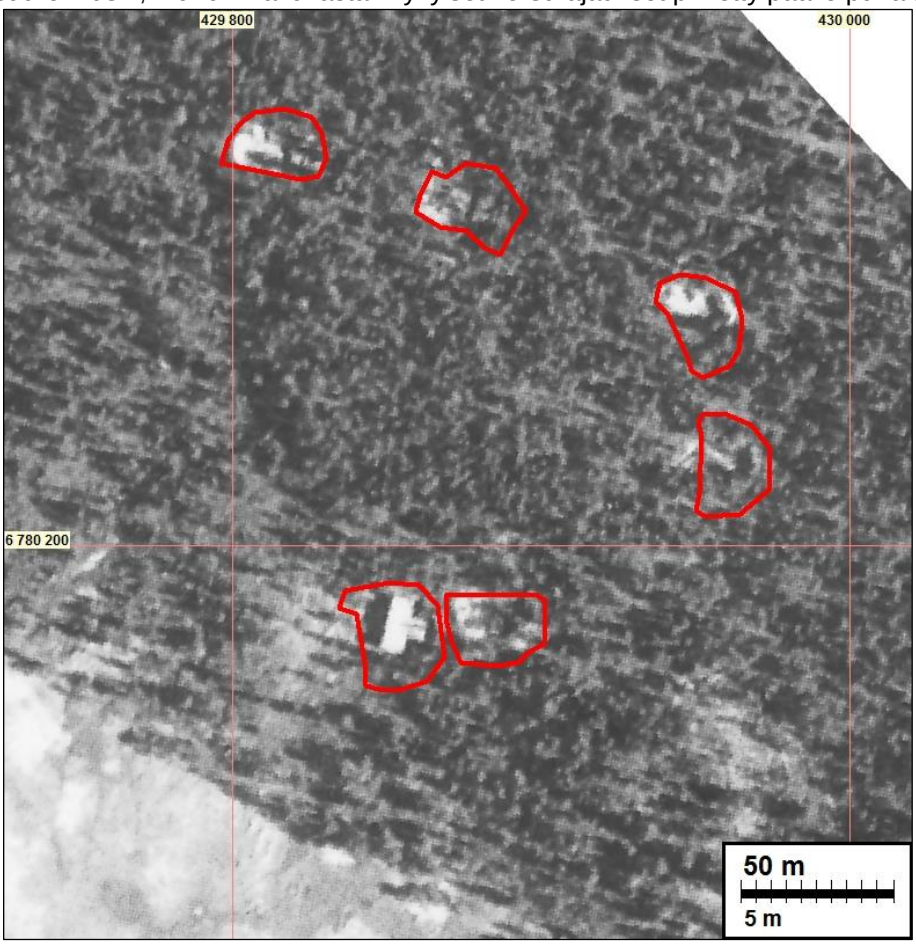

Korsu 1 pressun alla olevan Vampiren jäänteen takana metsässä. Oikealla korsu 2:n kaakkoisreunan vallia.

Korsujen 15 ja 14 välille on tehty uusi tie, joka osin vaurioittanut korsua 15 (tie punaisella)
Kentän koillispuoliset korsut. Korsu 14 on muista poikkeava, se on kauttaaltaan hyvin syvä ja siinä on myös eri osastoja. Se ei siis ole lentokonekorsu.

Alla suurennus v,. 1940 ilmakuvasta. Nykyiset korsurajaukset piirretty päälle punaisella.

Korsu 3 on osin esillä, sen vasemmalla puolella korsu 4 pusikon sisällä. Korsu viiden rakennus on säilynyt

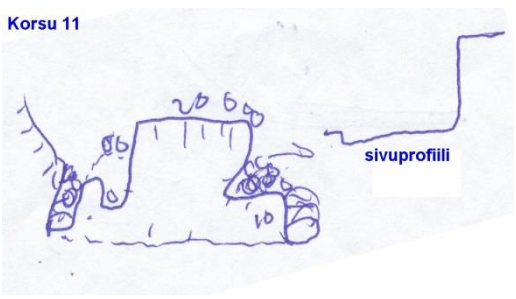

Korsut 6 erottuu vielä tiheästä metsästä. Korsu 7:n pohjoisreuna on vahingoittunut hiekanotossa.

Korsu 8 osin tien alle jäänyt ja täysin pusikoitunut korsu 9

Alla peitepiirros korsusta 11. Kaikki korsut vaikuttavat olevan rakenteeltaan saman tyyppisiä. Oikealla peitepiirros korsusta 14, joka on ilmeisesti jokin varastokorsu, koska se on maahan kaivettu, toisin kuin konekorsut jotka ovat maan päällisiä rakenteita.

Korsut 10 ja 11 vesakon peittäminä.

Korsu 13 tiheässä vesakossa ja korsu 15, josta puusto raivattu, heti sen pohjoispuolella on puusto poistettu maasto kaivettu auki ja siellä on laaja maanottoalue tms.

Toistaiseksi kaikki v. 1940 ilmakuvassa näkyvät korsurakenteet ovat säilyneet maarakenteidensa osalta lähes täydellisesti. Puurakenteita niissä ei ole. Yksi korsurakenne on osin tuhoutunut tai tuhoutumassa (15) ja pari muutama hieman vaurioitunut (1, 7 ja 8). Nykyisessä kunnossaan korsut ovat lähes ”näkymättömiä” – joutomaalta vaikuttavaa rääpeikköä. Muistomerkkeinä suojeltaviksi ja säilytettäviksi ne eivät siten nykyisessä tilassaan vastaa tarkoitustaan.

Mielestäni olisi hyvä harkita, voitaisiinko kaikki korsujäännökset, koko kokonaisuus raivata ja siivota esiin. Ne vaatisivat sitten jatkuvaa hoitoa ja raivausta. Onko mahdollista löytää niille jotain nykyaikaista käyttöä, sellaista joka ei kajoa itse rakenteisiin? Ilmailuhistorian harrastajana ehdottaisin 1/1 kokoisen jatkosodan yhtä päivää kuvaavan dioraaman rakentamista, aitoine lentokoneineen (tai jäljennöksin) yhteen korsujäännöksen ellei peräti laajempaa, usean korsun kattavaa dioraamaa (esim korsut 10-13). Ilmailumuseona ja muistomerkkinä sellainen olisi ainutlaatuinen – mutta tietty myös suhteellisen kallis.

Muut jäännökset

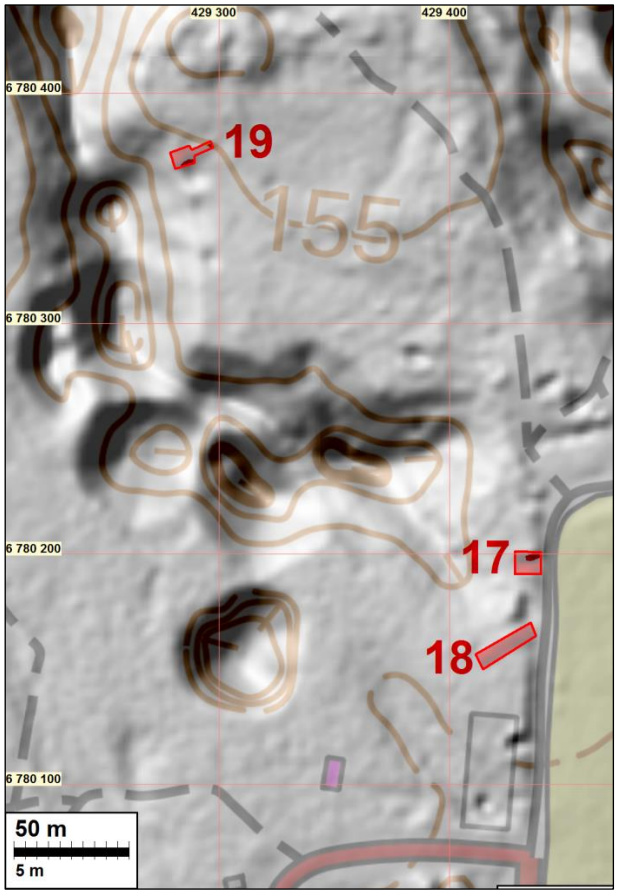

Kaivannon jäänne kentän luoteisreunalla (17)

Betonirakenne 18

Betonirakenne (18) kentän reunalta kuvattuna lounaaseen. Rakenne on selvästikin vanha ja vaikuttaa sota-aikana tehdyltä. Tälle kohdalle ei kuitenkaan lähteen kartoissa ole merkitty mitään

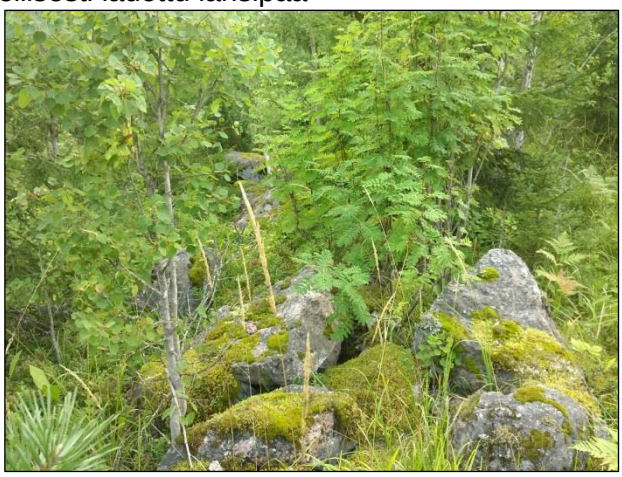

Betonirakenne 18

Kivirakenne 19

Kivirakenteen (15) huolellisesti ladottu länsipää

Vasemmalla etelästä. Oikealla: ladotusta rakenteesta itään on sen jatkeena isommista lohkareista kasattu aitamainen rakenne

28.9.2020

Timo Jussila